

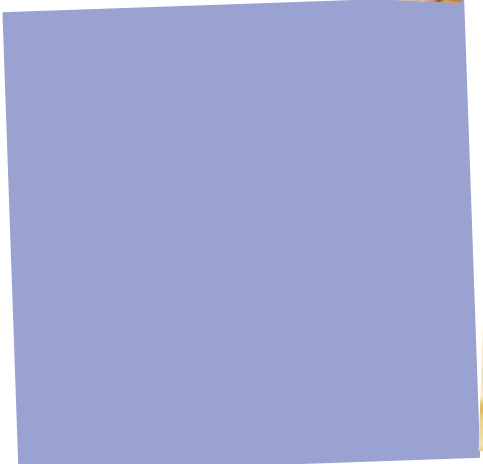
Department of Education and
Early Childhood Development

Maths tips to help your child
Years 3–6
Tigrinya

ንውሉድካ ብሕሳብ/ ቁፅሪ ትምህርቲ ምሕጋዝ

ካብ ክፍለ ሳልሳይ ክሳብ ሸድሸተ

ነፍሲ ወከፍ
ዕድል፡
ንነፍሲ ወከፍ
ህጻን?

ምስውላድካ ንሕሳብ / ቁጽሪ ትምህርቲ ምድህሳስ

ብናይ ሕጻን ዕቤት ናይ ስድራታት ጽልዎ ተፅእኖ ንብዙሕ ግዜ ክጸንኡ ይኽእል። ውላድካ ኣብ ቤት ትምህርቲ ክማሃር ብምድጋፍን ኣብ ገዛ'ውን ንክጽንዕ ብምሕጋዝ ዓቢ ለውጢ ክተምጽኡ ትኽእል።

ውላድካ ኣብ ቤት ትምህርቲ ዝወሰደ ናይ ቁፅሪ ትምህርቲ ካብ ንሱም ተማሃርኩሞ ፍሉይ ከመሰለኹም ይኽእል። ይኹን'ን እምበር ሕጂ'ውን ንውላድኹም ብዝተፈላለዩ መንገዳታት ምሕጋዝ ክምዘኽኣል እዩ።

እዚ ጽሑፍ ወረቐቲ፤ ንውላድካ ዝኸውን ናይ ቁፅሪ ትምህርቲ ብጸወታን ብጣሚካልታዊ እንቅስቃሴ ኣቢሉ ዝርኽበሉ መንገዳ የፋልጥ እዩ።

ብዘም ዓይነት ምንቅስቃሴ ውላድካ ምስታፍ ብጣዕሚ ኣገዳሲ ክምዘኸኻን ተሳትፎ ብናቶም ቀዳማይ ቋንቋን ብ እንግሊዝኛ ዝተኣማመኑ እንተኾይዮም ተሳትፎ ምግባር።

ናይ ውላድካ መምህር

ናይ ውላድካ ቁጽሪ ትምህርቲ ክዕለት ንክማሓየኽ ብከመይ ክምትሕግዝ ናይ ውላድካ መምህር መምህር ክሕብረካ ይኽእል። ምስቲ መምህር ክትዘራረቡት ትኽእል ሓደሓደ ኣረሲታት ውሽጢ ዝካተት፡

- ንናይ ውላድካ ቁጽሪ ትምህርቲ ኣሰራርሓ ክዕለት ደረጃ
- ብቁጽሪ ትምህርቲ ኣሰራርሓ ናይ ውላድካ ቅድሚት ዕላማን ነዘም ክፍጽም ብከመይ ጌርካ ንውላድካ ክምትሕግዝ።
- ንውላድካ ጸገም ዝኾነ ስሜት ክትሕግዝ ትጥቀመሉ ትኽእል ናይ ኣሰራርሓ ሜላ።

ኣብ መስመር መረዳእታ መውሃቢ

ኣብ ገዛኹም ኮምፕዩተር፣ ብናይ ከባቢ ቤት መጽሓፍ ወይካዓ ብናትኹም ቤት ትምህርቲ ኮምፕዩተር ኾይንካ ዓቢ ናይ ትምህርቲ መገልገል ብቀሊሉ ንክተራኹብ ብኪክቶይ መንገሥቲ ሓዳሽ መራኽቢ - ቀዳማይ / Connect-Primary ዌብሳይት ክምዘኽኣል እዩ።

ንናይ መራኽቢ - ቀዳማይ / Connect-Primary ዌብሳይት፡ <http://www.education.vic.gov.au/primary> ምርኣይ።

ኣብ መራኽቢ - ቀዳማይ / Connect-Primary ዌብሳይት ዘሉ ፕሮግራማት ንሕጻውንቲ ዝሰማማዕ ንምኽኳን ብመማሃራን ምቁጽጻር ይግበረሉ እዩ።

ኣስተውእል፡ ብናይ መራኽቢ - ቀዳማይ / Connect-Primary ዘይተመዘገበ ካልእ ዌብሳይት እንተጠቀምካ ንደሕንነትካ ብሕታዊ ዝኾነ መረዳእታ ክትህብ የብልካን፤ እዚ'ውን ከም ናትካ ሙሉእ ስም፣ ቤት ትምህርቲ፣ ስልኪ ቁፅሪ ወይካዓ ኣድራሻ ኣብ መስመር ንዘይትፈልጦ ሰብ ምሃብ የብልካን።

ኣብ ቤት ትምህርቲ ናይ ውላድካ ምህር ከመይ ክምዘኸኻ ሓበሬታ ዝህብ ኣልትራኔት / Ultranet ዝተብሃለ ኣብ መስመር ሓዳሽ ኣሰራርሓ እዩ። እዚ ኣብ ሙሉእ መምሕድዳር ንተማሃሮ፣ ወለዲን መማሃራን ቢንተርኔት ክጥቀሙሉ ድሕንነቱ ዝተሃለዎ እዩ። ኣብ ኣልትራኔት / Ultranet ዌብሳይት፡ www.education.vic.gov.au/about/directions/ultranet/benefits/parents.htm ምርኣይ።

መምርሒ መግቢ ምድላው

- ናይ መግቢ ምድላው መምርሒ ምውሳድን ምንባብ ከምኡ' ድማ ብዛዕባ ብጽሒት ክፍሊን ዕቓን ኣጠቓቕማ መምይይዮ። ውላድኹም ትኽእለኛ ዝኾነ ዕቓን ንምውሳድ ኩባያን ማንኪያ ንክጥቀም ምትብባዕ።
- ንመምርሒ መግቢ ብከመይ ኣብ ክልተ ምድላው ክምዘኸኣል ምዘርራብ። ውላድካ መግቢ ንምድላው ሓዳሽ ዕቓን ምዘገባ ክገብር ምትብባዕ።
- ቦቲ መምርሒ መግቢ ምድላው ውሽጢ ንዘሎ መብሰሊ መቀትን ግዜ ፈሊኽ ምፍላጥ።
- ነቲ መግቢ ምድላው ንዘድሊ ተዋጻኢ ነገራት ኩሉ ንምግዛእ ዘውጽእ ዋጋ ምግማት።

ጋዜጣታት

- ኣብ ቀዳማይ ገጽ ጋዜጣ ንዘሎ ስኢልን ጽሑፍ ዓምቀጽን ትሕዝቶኡ ብጣእታዊ ገምት። ካብቲ ቐዳማት ኣርባዕተ ገጹታት እዚ ይፍለይ' ዶ?
- ኣብ ጋዜጣ ውሽጢ ምልክታ ክተቅምጥ ንንብስ ወክፍ ቃል/መስመር ዋጋ ምሕታት። ስለኪ ብሓደ መደበኛ ክፍሊ ምልክታ ክተቅርብ ሕሳብ ክንደይ ክምዘኸኻ ምጽብጻብ።
- ኣብ ጋዜጣ ውሽጢ ንዘሎ ቁጽርታት ብፊደል ኾነ ብቁጽሪ ምድላይ። ነቶም ቁጽርታት ክፋፊልካ ካብ ቁጽሪ ንኡሽቶ ናብ ዓቢ ቁጽሪ ብቅደም ተኸተል ምግባር።
- ምልክታ መዘናግዒ ንዝወጸሉ ክፍሊ ምርኣይ። ንፍጻመ ድርጊት ወይካዓ ሲኒማ ምምራጽ። ንስድራኹም መእተዊ ዝኸውን ትኬት ዋጋ ክንደይ ይኸውን?
- ኣብ ጋዜጣ ውሽጢ ንዘሎ መልሲ ንምርካብ ዜጽግም መፈተኒ/puzzle ክፍሊ ማለት ከም Sudoku ዜኣመሰለ ምፍታን።

ውጽኢት ስፖርቲ

- ጸብጻብ ውጽኢት ትፈትዎ ስፖርት ከመይ እዩ? ቦቲ ጸብጻብ እንታይ ዓይነት ሕሳብ ይግበር?
- ናይ ካልኦት ስፖርት ውጽኢት ጸብጻብ' ከ ንኣብነት፡ ተኒስ፣ ጎልፍ፣ ክሪኬት፣ መርበብ ጸወታ/ነትቦል፣ ኩሶሶ እግሪ ከመይ እዩ?
- ከመይ ጌርካ ነቲ ውጽኢት ሕሳብ ትገብር?
- ነቲ ውጽኢት ንምምዘጋብ ካልእ መንገዳታት ኣሎ' ዶ?

- ትፈትዎ ናይ ስፖርት ጸወታታት ብደቂቃን ሰኮንዲን ንክንደይ ግዜ ይካየድ? ናብ ፍርቂ፣ ርብዓ ወይካዓ ናብ ካልእ ይካፈሉ? ዶ?
- ናይ ዝተፈለገ መጻወቲ ሜዳታትን ጉልጉል ስፖርት ዘለዎም ቅርጺ እንታይ እዩ? ብዛዕባ ጠርዚታትን ኩርናዕ ምዝራብ።

ናይ ኣየር ኩነታት ማፕታት

ነዚ ዌብሳይት <http://www.bom.gov.au/weather/vic/> ምርእይ ወይካዓ ኣብ ጋዜጣ ንዘሎ ናይ ኣየር ኩነታት ማፕ ምርእይ።

- ቡብማዓልቲ ዘሎ ኣፈላላይ መጠን ዝነኣሰን ዝለኣለ መቐት እንታይ እዩ?
- ናይ ሸውዓተ መዓልቲ ግምት ኩነታት ኣየር ምፍላጥን ብድሕሪኡ ድማ ቡብማዓልቲ ዝተመዘገበ ትክክለኛ መቐት መጠን ምውድዳር። እቲ ግምት ኩነታት ኣየር ትክክል ዶ ኔሩ? እቲ ተመሳሳልነትን ኣፈላላይ እንታይ ኔሩ?
- ኣብ ከባቢኹም ንዘሎ ኩነታት ኣየር ምስካልኦት ከባቢ ፍሉይ ንምኳኑ ክተወዳደር ኣብ ኩነታት ኣየር ዌብሳይት ዘሎ ሓበሬታ ምጥቃም እዩ። ምስካልኦት ከባቢ ብምንጽጻር ክንደየናይ ዝኖብ ማይ ትረኽቡ? እቲ ኣፈላላይ ብቴምፕረቸር/መቐት መጠን ድዩ?

ዝርዝር ኣቕራቢት መግለጺ

- ካብቲ ዝርዝር ኣቕራቢት ሓሙሽተ ፍርያት ምምራጽን እሞ ናይ 50% ቅናሽ እንተኔሩ ጠቅላላ ዋጋ እንታይ ክምዘኸኑ ምሕሳብ። ነቶም ኣቕራቢት ዋጋ ደሚርካ 50% እንተቐነሰካሉ ወይካዓ ንናይ ነብስወከፍ ኣቕራቢት ብ50% እንተቐነሰካሉ እሞ ድሓር ክተጠቓልል እንከሎ ኣፈላላይ ኣለዎ? ዶ?
- ኣብ ሸድጭ ዝርዝር ኣቕራቢት ውሽጢ ኣይኑ? ዩ ጽቡቕ ዋጋ? ንዘለካ ምክንያት ምግለጽ ትክክል ዶ?
- ኣብናትኹም ዝርዝር ኣቕራቢት ውሽጢ ብጣዕሚ ሕሳርን ብጣዕሚ ክቡር ኣይኖም እዮም?
- ኣብ ዝተፈለገ ኣቕራቢት መሸጢ ንዘሎ ዋጋ ምህርቲ ምውድዳር። እንታይ ጌርኩም?

ሰሌዳ መደብ ጉዕዞ

- ትጅምረሉ ደረጃ ኣብናትካ መደብ ናይ ጉዕዞ ግዜ ክትረኽቦ ትክክል ዶ?
- በዚ መስመር መገዲ ንምጉዓዝ ኣይኑ እዩ ቐዲምካ ወይካዓ ኣብ መወዳእታ ግዜ ትኸደሉ? እንታይ ኣፈላልዩ ኣለዎ?
- በቲ ናይ መስመር መገዲ ኩሉ ንምጉዓዝ ክንደይ ግዜ ይወስድ?
- ኣብዚ መስመር መገዲ ክንደይ ጠጠው መበሊታት ኣለው?
- በዛም ጠጠው መበሊታት ጠጠው እንተዘኸኸርካ እንታይ ናይ ጉዕዞ ግዜ ፍልልይ ኣሎ?
- ክፍሊት ዋጋ ክንደይ እዩ? ምስናይ ካልኦት መጉዓዚያ ክነጻጸር እንከሎ ጽቡቕ ዋጋ ክፍሊት ድዩ?

ገንዘብ

ሕጻውንቲ ብዛዕባ ገንዘብኻ ቑጠብ ገንዘብን ክፈልጡ ምትብባዕን ከምኡ ውን ኣብ ሕጻውንቲ ዕቤት ብክመይ ገንዘብ ክጥቐሙ ከምዘለዎም ምፍላጥ ኣገዳሲ ከምዘኸኸኑ ኣብ ግምት ምእታው።

- ዝኸኸኑ ነገር ድሕሪ ምግዛእ ክንደየናይ ማልስ ከምዘለዎ ውላድካ ክፈልጥ ብምግባር ምሕጋዝ።
- ውላድኹም ንህያብ ወይካዓ ንዝኸኸኑ ነገር ንምግዛዕ ዝደለዮ ነገራት ብዛዕባ ገንዘብ ቑጠባ ምይይጥ ምግባር። ኣብ ስሙን ቑጠራብ ገንዘብ ዝረኽቡ እንተኹይኖም እሞ ነዚ ገንዘብ ንምርካብ ክንደይ ግዜ ከምዝወስድ ምጽብጻብ።
- ኣብ ስሙን ናይ ሞባይል ስልኪ ክፍሊት ክንደይ ከምዘኸኸኑ ሓቢርካ ምሕሳብ። ንመልእክቲ መተሓላለፊን ብናይ ስልኪ ምድዋል ክንደይ ገንዘብ ወጺኢ?

ብምቃላት ምሉእ ቁጽሪ ኣትኩሮት

ምቃላት ምሉእ ቁጽሪ ንማዕልታዊ መነባብሮ መነባብሮ ጠቐሞቲ ዝኾኑ ኣርእስቲ ሕሳብ 'የም። ኩልግዜ ንዘጋጥመና ጸገማት መፍትሄ ንምርካብን ንምውሳኔን ንምቃላት ምሉእ ቁጽሪ ዘለና ፍልጠት ኢና ንጥቀም።

ብዛዕባ ምቃል ቁጽሪታት ንምዝራብ ሕሳባዊ ዝኾነ ቋንቋ ብምጥቃም ንውላድኩም ምስገዛ። ኣብ ቤት ትምህርቲ ሕጻን ክብዝጥቀሙሉ ሓደሓደ ናይ ሕሳብ ቋንቋ ቃላት፡

ምቃል ምሉእ ቁጽሪ / Fraction - ክፋል ሓደ ምሉእ ነገር፣ ጉጅለ ወይካዓ ሓደ ምሉእ ቁጽሪ 'የ።

ዝካፈል / Numerator - ንናይ ምሉእ ክፋል ቁጽሪ ዘርእይ። $\rightarrow \frac{1}{5}$

ኣካፋሊ / Denominator - ምሉእ ዝኾሎሉ ናይ ቁጽሪ ክፍለ. $\frac{1}{5} \leftarrow$

መደበኛ ምቃል / Proper fraction - ዝካፈል ካብቲ ኣካፋሊ ክውሕድ እንከሎ እዩ። $\frac{3}{4}$

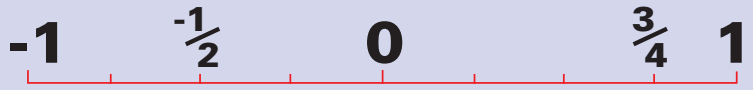
ዘይልከዕ ምቃል / Improper fraction - ዝካፈል ካብቲ ኣካፋሊ ዓቢ ወይካዓ ማዕሪ ክኾውን እንከሎ እዩ። $\frac{5}{2}$

ማዕረ ምቃል ቁጽሪ / Equivalent fraction - $\frac{2}{3} = \frac{4}{6}$ ሓደ ዓይነት ዋጋ ወይ መጠን ዘለዎ ምቃል ቁጽሪ።

ሕውስዋስ ቁጽሪታት / Mixed numbers - ምሉእ ቁጽሪን ምቃል ቁጽሪ። $2\frac{2}{3}$

ሕጻውንቲ ብዛዕባ ምቃል ቁጽሪታት ክምሃሩ እንተሎ ሓዳሽ ናይ ሕሳብ ክዕለት ይረኽቡ፡

ሕጻውንቲ ኣሞንጎ ምሉእ ቁጽሪታት ብዙሓት ቁጽሪታት ክምዘሉ ምምሃር ይጅምሩ። ናይ መሰመር ቁጽሪ ንምጅማር ጽቡቕ ምሳሌ / ሞደል እዩ።

ኣብ ጅማሪ ሕጻውንቲ ምእላይ ክምዝኽእሉን ብዝፈለጥዎ ምቃል ቁጽሪ ምሳሌ / ሞደል ይሰርሑ። ንኣብነት፡ $\frac{1}{2}$ (ፍርቂ) ወይካዓ $\frac{1}{4}$ (ርብዒ) ። ብብማዕልቲ ንዘሎ ምሳሌታት ማለት ኣፕል ምክፋል ወይካዓ ንዝተጠበሰ ባኒ ምቁራጽ ዘካተተ እዩ።

ሕጻውንቲ ናይ ምቃል ቁጽሪታት ምድማር፣ ምክፋልን ምብዛሕ ክጅምሩ እንተሎ ንክሕግዘም ሞደላት ይጥቐሙ።

ሕጻውንቲ ንምቃል ቁጽሪታት ዘካተተ ብናይ ካልእ ሕሳብ ሜላታት ይራኽቡ፡

- **ምቅሊት / Decimals** - ብዓሰሰርተ ምቅሊት ቁጽሪ ኣሰራርሓ፤ ንኣብነት፡ 0.75 ወይካዓ .75
- **መጠን ምትዕጽጻፍ / Ratio** - ሓደ ቁጽሪ ክንደይ ዕጽፊ ናይ ካልእ ምኻኑ ዘርእይ ንኣብነት፡ $\frac{3}{4} = 3:4$
- **ሚእታዊ ክፋል / Percentage** - ክብ 100 ውሽጢ ንዘሎ ቁጽሪ ዘርእይ ንኣብነት፡ $\frac{3}{4} = 75\%$

ኣብ ዝሆኑም ነዘም ሜላታት ፈቲኑኩም ነርኩም 'የ? ኣብ ማዕልታዊ ኣነባብሮ ነዘም ምቃላት ምሉእ ቁጽሪ ንምጥቓም ኣውንታዊ ዝኾነ ዘረባ ምግባር። ውላድካ ብዛዕባ ምቃል ቁጽሪታት ንክርድኦ ሞደላት ብምፍጣር ምስገዛ እዩ። ብብማዕልቲ ንዘሎ ነገራት ክትጥቐም ነዘም ሓደሓደ ሜላታት ምፍታን፡

- ንሓደ ቱፋሕ / ኣፕል ፍረ ናብ ሽድሽተ ማዕረ ክፋላት ምቕራጽ ትኽእል 'የ?
- ዝመልኣ ማይ ብናይ ብርጭቆ ምቃል መጠን እንታይ እዩ?
- ናይ ኢድ 'ምስ ርብዒ' ክትከውን ክል እታ መመልከቲት ናብይ ትጥምት?
- ብርቱኢን ክትቆርጽ እንተሎ እቲ ፍርቂን ርቡእን ክተርእዩን ትኽእል 'የ?
- ነቲ ሽግግፍ ሰለስተ ዝዘ ማዕረ እንተኣጸፍካዮ እንታይ ምቅሊት ክርእይ ይኽእል?

ውላድካ ብዛዕባ ምቃል ቁጽሪ ንምሥራሕ፣ ንክዛረብን ንክጽሕፍ ብዙሕ ዕድላት የድል 'የ።